

Notat

Til:

Kopi til

Fra: Skriv inn avsender.
Saksbeh.: Aslaug Fagernes
Dato: 30.11.2023
Sak: 23/24262

Høringsinnspill til mandat for Rushåndhevingsutvalget fra Oslo universitetssykehus HF, Klinikkk for psykisk helse og avhengighet

Vedr. medlemmer i utvalget

Det anbefales at utvalgets medlemmer utvides.

Juristene i utvalget bør veiledes om faglig forståelse av rus- og avhengighetslidelse (voksne så vel som unge) for å kunne gi gode anbefalinger i henhold til mandat.

Lovregulering av en straffutmålingsordning hvor det normalt skal reageres med straffutmålingsfracfall eller påtaleunntatelse overfor rusavhengige.

Støtter endring av straffutmåling. Mener at det er svært lite hensiktsmessig å straffe rusavhengige.

Støtter at rusavhengige skal slippe påtale og at man frafaller straffutmåling ved bruk av rusmidler -i begrensede mengder- til egen bruk.

Den rettslige avgrensningen av begrepet rusavhengig

Generelt bør en omfattende bruk av narkotika, både med hensyn til omfang og varighet, og som vedkommende selv har problemer med å kontrollere være tilstrekkelig for at man bruker begrepet rusavhengig.

Medisinske, diagnostiske kriterier vil sannsynligvis bli vanskelig å bruke i juridisk forstand. Antar at det blir belastende å bruke sakkyndig til alle saker som omhandler rus. Det bør ikke stilles ufravikelig krav om at vedkommende er diagnostisert som rusavhengig.

Foreslår at man fortsetter med å vektlegge vurderinger som

- Omfattende bruk av rusmidler (omfang/ varighet)
- Problemer med å kontrollere (tidligere rushistorikk/ behandlingshistorikk)
- Livsstil preget av misbruk
- Domfellelser for narkotikaovertrædelser
- Generelt særlig vanskelig livssituasjon

I fravær av holdepunkter over bør det tas som utgangspunkt at personen ikke er rusavhengig.

Den strafferettslige tilnærmingen til personer med begynnende rusavhengighet.

Det er ikke hensiktsmessig å innføre begrepet begynnende rusavhengighet.

I vurderingen anbefales at man forholder seg til kriterier beskrevet over.

Mengde rusmidler, for eksempel pakkemåte og hvor vedkommende befant seg, bør vektlegges i vurderingen om personen har en avhengighet –eller ikke.

Er det tvil om en person er rusavhengig så skal tvilen komme den siktede til gode.

Vår dato
30.11.2023

Vår referanse
23/24262-2

Det bør ikke være forskjell på straff om man er rusavhengig eller ikke-rusavhengig

Hvilket beviskrav som skal gjelde for vurderingen av om gjerningspersonen skal anses som rusavhengig.
Se over.

Hvordan man skal sikre at mistenktes vern mot selvinkriminering ivaretas.

Opplysninger fra gjerningspersonen om eget forhold til narkotika vil kunne omfatte selvinkriminerende opplysninger. Politi og påtalemyndighet må respektere den mistenktes rett til ikke å bidra til sin egen domfellelse.

Gjerningspersonen vil kunne ønske/ ikke ønske/ presses til å medvirke.

Opplysninger som gis bør beskytte personen mot at det opprettes nye saker for tidligere, lignende forhold.

Hvilke mengder narkotika som skal anses å være til egen bruk (terskelverdier).

Etter vår vurdering er det viktig å ha lave terskelverdier av flere hensyn. Både risiko for spredning i sluttbrukerleddet, økt uklarhet om mengden er til egen bruk eller salg, og risiko for at brukere inntar mer av stoffet ad gangen med noe som innebærer en økt risiko for overdoser er faktorer som taler for å ha lave terskelverdier.

Vi har forståelsen av at dagens praksis i rettsvesenet godtar øvre grense for f.eks. heroin, amfetamin og kokain på rundt fem gram. Utfordring med rusmiddelmengder over maksimumsgrense er mistanken om noen forsøker å omsette rusmidler eller ikke.

Terskelverdiene (uendret fra dagens praksis) vil sannsynligvis føre til en forskyvning av akseptert mengde rusmidler. Det antas at personer vil bære høyere mengder rusmidler og så lenge man har lovlige/ godkjent mengde, så bør man få gå fri.

Det er en bekymring at det sannsynligvis blir enklere å omsette rusmidler, konf. spredningsfare. Inntil tre typer narkotika til egen bruk anses som ok.

Stoff (maks tre typer= ok)	Øvre grense for en regel om påtaleunntatelse
Heroin	5 gram
Kokain	5 gram
Amfetamin	5 gram
GHB, GBL og 1,4-butandiol	1 desiliter
LSD	3 lapper/«syreblottere»
LSD rent virkestoff	2 mg
MDMA (pulver/krytaller)	1 gram
Cannabis	15 gram
Sopp inneholdende psilocin/psilocybin	50 gram
Khat	2 kg
Legemidler	25 rusdoser*

Den praktiske håndhevingen av et slikt reaksjonsregime, og hvilke utfordringer som kan oppstå når avhengighet tillegges rettslig betydning i det strafferettslige sporet.

Rusavhengige må få lov til å være i fred med noen rusdoser til egen bruk.

Om de har rusmidler til egen bruk utover terskelverdier, så bør det være mulig å tilby helsehjelp.

Om de mistenkes, eller har gjort noe annet straffbart, så bør det ikke være forskjell på håndhevingen om man er avhengig eller ikke-avhengig.

Håndhevingen må basere seg på skjønn. Det må være tillit til at «skjønnsvurderingen kan baseres på tillit til den som skal håndheve en reaksjon».

Utfordring bl. a. når en rusavhengig/ ikke-rusavhengig blir tatt med ulovlige mengder rusmidler, og det mistenkes at vedkommende selger rusmidler for økonomisk vinning/ for å finansiere til egne bruk av rusmidler.

Tvil bør komme den tiltalte til gode.

Ut fra våre beskrivelser over, må Politiet ha myndighet og tillit til å vurdere om rusmidler er til egen bruk eller til omsetning.

Spørsmål knyttet til politiets straffeprosessuelle tvangsmidler i mindre alvorlige narkotikasaker, herunder om det etter gjeldende rett er tilstrekkelig klare rammer for politiets tvangsmiddelbruk i saker som gjelder befatning med narkotika til egen bruk, og om politiet bør gis tilgang til andre straffeprosessuelle virkemidler enn etter gjeldende rett.

Svært følsomt tema med risiko for maktmisbruk/ maktovergrep.

Politiet har allerede instruks om å la rusavhengige få være i fred; altså ikke aktivt slå ned på rusbruk hos denne gruppen.

Når politiet på mistanke finner det indisert med tiltak, så bør politiet ha hjemmel til å gjøre det som er nødvendig for å få klarhet i saken på en så skånsom måte som mulig.

Igen, er det tvil om rusmidler er til egen bruk, må denne komme tiltalte til gode.

Hvorvidt de strafferettslige og straffeprosessuelle virkemidlene politiet har til rådighet i dag er egnet til effektivt å kunne avdekke og forebygge narkotikabruk hos unge, og hvilke andre virkemidler politiet eventuelt trenger.

Inntrykket av at kriminelle i økende omfang bruker mindreårige til kriminelle handlinger gjør at det bør vurderes om politiet bør få utvidet mulighetsrommet også for ungdommer – på lik linje med voksne.

Forebyggende arbeid hos unge må være sentralt utgangspunkt for alt videre arbeid. Her bør fagkompetanse innhentes og retningslinjer utarbeides/ revideres.

Forslag til lovendringer for å fjerne fengselsstraff som straffereaksjon i saker om bruk og besittelse av narkotika etter legemiddeloven, i tråd med Stortingets anmodningsvedtak 3. juni 2021.

Intensjonen med reformforslaget; Fra straff til (helse)hjelp støttes.

Når helsehjelp ønskes/ er indisert, så bør det tilbys, også om en person dømmes til fengselsstraff. Det må gis god helsehjelp også i fengselet. Bygg gjerne «helsefengsel».

Det bør tilrettelegges også for å kunne tilby samfunnsstraff, oppfølgende medisinsk behandling etter straff etc.

Hvorvidt erverv, bruk og besittelse av dopingmidler, jf legemiddeloven § 24a og § 31 annet ledd, bør være omfattet av forslaget til lovendringer.

Dopingmidler fra dopinglisten bør ikke omfattes av forslaget til lovendringer.

Bruk av dopingmiddel som anabole androgene steroider -uten samtidig bruk av rusmidler- bør ikke omfattes av forslaget til lovendringer.

All ikke-medisinsk oppbevaring, omsetning og bruk av AAS både i og utenfor idretten bør fortsatt være ulovlig og straffbart.

Spesialisthelsetjenesten (Tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB)) tilbyr behandling av personer som bruker – og/eller har utviklet avhengighet til anabole androgene steroider. Personer som er i behandling for bruk av anabole androgene steroider kan vurderes i forslaget til lovendringer.